

Pirkanmaan hyvinvointialue (kirjaamo)
Aluehallitus (varsinaiset jäsenet, varajäsenet, aluevaltuuston puheenjohtajisto)
Hyvinvointialuejohtaja
Hyvinvointialueen johtoryhmä

Nokian kaupunginhallituksen kannanotto Pirkanmaan hyvinvointialueen palveluverkon uudistamistyöhön

**Palveluverkon uudistaminen edellyttää tulevaisuuteen katsomista ja loogisuutta.
Nokian kaupunki ei pidä esitettyä ratkaisua toimivana.**

Pirkanmaan hyvinvointialue (Pirha) on julkistanut palveluverkkoa koskevan tavoitetilakuvauksen vuodelle 2035. Lähes samanaikaisesti Pirha julkisti talousennusteensa kuluvalle vuodelle. Alijäämää uhkaa syntyä jopa 95 milj. euroa. On selvää, että Pirha joutuu tehostamaan toimintaansa, allokoimaan voimavarojaan uudella tavalla, uudistamaan organisaatiotaan ja myös kehittämään palveluverkkoaan.

Tässä kannanotossa Nokian kaupunginhallitus kiinnittää huomionsa yksinomaan palveluverkon uudistamiseen, koska sillä on välittömiä vaikutuksia kuntalaisten lähipalveluihin.

Nokian kaupungin asemasta Pirkanmaalla

Nokian kaupunki on Pirkanmaan toiseksi suurin kunta. Nokian kaupungin asukasluku on kasvanut vv. 2000–2022 8 456 ihmisellä (31,4 %). Kasvu on tänä aikana ollut keskimäärin 384 ihmistä eli 1,43 % p.a. Viime vuosina Nokian kaupungin kasvu on voimistunut entisestään. Esimerkiksi v. 2022 Nokia oli väestönkasvullaan absoluuttisesti (464 ihmistä) 11. suurin kasvukunta koko Suomessa.

Pirhan palveluverkkosuunnitelmassa huomioitu väestönkasvu Nokian osalta ei ole oikealla tasolla. Pirhan väestösuunnitteessa Nokian väkiluvun ennustetaan olevan vuonna 2035 vaihteluvälillä 35 531–37 505 asukasta. Nokian väestö kasvaa voimakkaasti. Nokian väkiluku ylitti 35 000 rajan toukokuussa 2022. Palveluverkkosuunnitelman väestösuunnite on virheellinen ja siten se tulee korjata.

MDI:n laatimassa perusuran väestöennusteen skenaariossa vv. 2021–2040 Nokian kasvu on ennustettu absoluuttisilla luvuilla 16. vahvimaksi koko Suomessa. Tässä

MDI:n ennusteessa Pirkanmaalta Kangasalan kasvuennuste on aavistuksen korkeampi kuin Nokialla, ja Tampereen ennuste luonnollisesti selkeästi vahvin.

Kaupungin omissa tavoitteissa kasvutavoite on 1 % p.a. Asuntorakentamiselle kaavoitettuja kaavavalmiita tontteja on useammalle vuodelle riittävästi, ja kaavoitusta jatketaan uusille muuttajia kiinnostaville alueille. Myös kaupungin avoin sektori on investoinut ja yhä investoi merkittävästi kaupunkiin. Kaupungin oman, realistisen kasvutavoitteen mukainen 1 % vuosittainen kasvu tarkoittaisi, että Nokialla on vuonna 2035 n. 40 100 asukasta. Todetaan vielä selvyuden vuoksi, että toteutunut kasvu on ollut tätä nopeampaa.

Julkistetun palveluverkkoluonnoksen hierarkiasta ja palveluista

Palveluverkkoluonnoksen fyysisen toimipisteverkon hierarkia (statukset) on kolmitasoinen: sote-kampukset, laajan palvelun sote-asetat ja lähiasemat. Tarjottavat palvelut ovat sote-kampuksilla laajimmat. Sote-asetilla palvelut ovat laajemmat kuin lähiasemilla.

Sote-kampuksia syntyisi kolmeen kaupunkiin: Tampereelle (2 kpl) sekä Valkeakoskelle ja Sastamalaan. Laajan palvelun sote-asetat syntyisi Tampereelle (5 kpl) ja lisäksi yhdet asetat Kangasalle, Ylöjärvelle, Lempäälään, Akaaseen, Hämeenkyröön, Mänttä-Vilppulaan, Parkanoon ja Virroille. Lähiasemat tulisivat Nokialle, Pirkkalaan, Orivedelle ja Kuhmoisiin.

Laajan palvelun sote-asettien perusteluissa todetaan mm., että ne palvelevat 20 000–30 000 asukkaan väestöpohjaa. Kiirevastaanotot sijaitsisivat Tampereen Hatanpäällä, Valkeakoskella, Sastamalassa, Ylöjärvellä ja Virroilla. Työikäisten sosiaalipalvelut sijaitsisivat laajan palvelun sote-asetilla.

Päähuomiomme palveluverkkosuunnitelmasta

1. Esitettyjen kampusten idea suhteessa Nokian kehitykseen

Pirhan palveluverkkosuunnittelussa esitettyjen Sote-kampusten idea perustuu selkeästi vanhaan aluesairaajakoon, koska muutoin ei voi perustella Sastamalaan ja Valkeakoskelle suunniteltujen kampusten statuksia suhteessa lausuttuihin kriteereihin ja tapahtuneeseen tosiasialliseen maakunnan kehittymiseen tai Nokian asemaan.

Entisen ja sittemmin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymään liitetyn Vammalan seudun sairaalan historia perustuu alueen lähikuntien perustamaan kuntainliittoon. Perustajakunnat kuuluvat kuntaliitosten myötä nykyiseen

Sastamalaan. Tämän alueen asukasluku on laskenut valitettavan voimakkaasti, sillä vielä v. 1970 alueen kunnissa (Vammala, Kiikoinen, Mouhijärvi, Suodenniemi, Tyrvää, Kiikka, Keikyä) oli noin 30 000 asukasta. Nykyisessä Sastamalassa on vajaat 24 000 asukasta. Sastamalan alueen väestöpohja riittää Pirhan palveluverkon uudistamisen periaatteissa lausutuilla kriteereillä ”vain” laajan palvelun sote-asemaksi. MDI:n väestöennusteessa sote -kampusta esitetylle Sastamalalle ennuste on vuoteen 2040 negatiivinen noin 2 100 asukkaalla (- 9 %).

Valkeakosken aluesairaalan historia on vastaavanlainen, ja perustajakuntien asukasluku on yhtä lailla laskenut, mutta ei niin voimakkaasti kuin Sastamalassa. Tällä hetkellä Valkeakoskella on noin 21 000 asukasta. Valkeakoskelle esitetään Pirhan palveluverkkoselvityksessä laajat palvelut kattavaa sote-kampusta. MDI:n väestöennusteessa Valkeakoskelle ennuste on vuoteen 2040 negatiivinen noin 800 asukkaalla (- 4 %). Ko. seudun väestökehitykselle on keskeistä Akaan väestökehitys. MDI:n ennuste vuoteen 2040 on kuitenkin myös Akaan osalta negatiivinen noin 880 asukkaalla (- 5 %).

Kuten nopealla analyysillä voidaan todeta, sote-kampusten idea ei perustu väestökehitykseen ja siitä johdettuun palvelutarpeen kasvuun, vaan taustalla on oltava muita seikkoja. Palveluiden verkoston suunnittelu ja päätöksenteko hyvinvointialueella ei kuitenkaan voi perustua aluepolitiikkaan. Jäljelle ei jää muita perusteita kuin olemassa olevat toimitilat (Pirha omistaa entisen PSHP:n rakennukset Sastamalassa ja Valkeakoskella). Palveluverkon tulevaisuuden suunnittelun kestäväenä lähtökohtana ei kuitenkaan voi olla tilojen omistus. Mikäli omistus kuitenkin otettaisiin huomioon yhdeksi kriteeriksi, edellyttäisi se huolellisia analyysejä esim. seuraavista asioista: korjausvelka ja saneeraustarpeet, omistetun / vuokratun tilan kokonaiskustannukset, käyttöasteet ja kiinteistöstrategia.

Palvelujen verkoston suunnitelman laajassa materiaalissa on todettu se yleisesti tiedossa oleva tosiasia, että monet Pirkanmaan alueen sote-kiinteistöt, jopa 15 toimitilaa, ovat välttävässä/heikossa kunnossa. Tämä tarkoittaa merkittäviä investointitarpeita, jotka tulee huomioida palvelujen verkoston kehittämisessä.

Tulevaisuuteen tähtäävien ratkaisujen on perustuttava tietoon (tosiasiallinen kehitys ja luotettavat ennusteet), ja investointien talousmallinnuksiin. Esitetyt ratkaisut eivät perustu tietoon tai rationaaliseen investointipolitiikkaan. Niukat varat on kohdennettava pitkäjänteisesti sinne, missä palvelutarve aidosti kasvaa.

Tässä yhteydessä haluamme tuoda esille ja kiinnittää huomionne myös Pirhan eräiden valiokuntien kannanottoihin seuraavasti:

Pirhan monipalveluvaliokunta on esittänyt lausuntonaan 2.8.2023 palvelujen verkoston periaatteisiin, että *”palvelutarpeen huomioimisen on korostuttava periaatteissa”* sekä *”saavutettavuutta määriteltäessä on tunnustettava se, että palveluja tarvitaan sinne, missä palveluja tarvitsevat ihmiset asuvat”*.

Pirhan tulevaisuus- ja strategiavalioikunta on todennut periaatteisiin liittyen mm. että *”Periaatteen 4 (Alueelliset osaamiskeskittymät) käsitteet on määriteltävä selkeämmin ottaen huomioon esimerkiksi minkä tyyppisiä palveluita eri asemilla tarjotaan.”* Valiokunta tuo lausunnossaan myös esille, että *”Olisi toivottavaa, että mahdollisimman monet tarvittavat palvelut voi saada yhdellä käynnillä samasta paikasta. Tässä oleellista on panostaa moniammatillisen palvelutarpeen määrittelyyn, jolloin ei tarvita useaa eri käyntiä hyvinvointikeskuksessa tai muussa palvelupisteessä. Sosiaalipalvelut tulee integroida nykyistä paremmin terveystalouteen.”*

Pirhan hyvinvointi- ja kokonaisuusturvallisuusvaliokunta on esittänyt lausuntonaan palvelujen verkoston periaatteisiin että *”Käsitelmämääritykset tulee olla kansalaisille selkeitä ja yksiselitteisiä (esim. sote-kampus, sote-asema ja lähiasema).”*

2. Laajan palvelun sote-asetat

Tavoitteena on ollut sijoittaa laajan palvelun sote-asetat kattamaan 20 000–30 000 asukkaan väestöpohjia. On vaikea havaita, kuinka Virtojen, Parkanon ja Mänttä-Vilppulan alueille muodostuu tämän kokoisia väestöpohjia. Nokia sen sijaan täyttää varsin yksiselitteisesti kriteerin; yksin Nokialla on jo nyt yli 35 000 asukasta.

3. Nokialaisten palvelut / Nokian status palveluverkossa

Esitetystä toimipisteverkon hierarkiasta voi havaita, että Nokian asema on sama kuin esim. Kuhmoisten kunnan asema palveluverkossa. Lienee selvää, että suunnitelman loogisuus ontuu. Myöskään Tampereen kehyskuntien alueella tarjottavia palveluita ei voi erotella sattumanvaraisesti kuten nyt suunnitelmien perusteella näyttäisi tapahtuvan.

Todettakoon, että sairastavuusindeksi Nokialla vuonna 2019 oli 99, kun Kangasalla se oli 92, Ylöjärvellä 90, Lempäälässä 79 ja Pirkkalassa 73.

Tampere ja Nokia muodostavat 50 % vastaanottokäyntien määrästä koko Pirkanmaalla (2022). Nokian osuus koko Pirkanmaan vastaanottokäynneistä on jopa 9 %. Tämä suhteellinen osuus vastaa samaa määrää kuin Kihniö, Kuhmoinen, Punkalaidun, Vesilahti, Urjala, Ruovesi, Pälkäne ja Parkano yhteenlaskettuna. Tai vastaavasti Nokian vastaanottokäyntien suhteellinen osuus on sama kuin Sastamalassa ja Valkeakoskella yhteensä. Perusterveydenhuollon vastaanottokäyntejä tarkastellessa vastaanottoa/toimipiste -vertailussa Nokia on ollut vuonna 2022 kiistatta tehokkain 149 000 vastaanottokäyntiä per toimipiste. Todetaan vertailuna, että vastaava luku Tampereella on ollut toiseksi tehokkaimpana kuntana 84 000 vastaanottokäyntiä/toimipiste.

Jos oletuksena on, että nokialaiset asukkaat ohjataan Sastamalassa sijaitsevalle kampukselle erityispalveluihin, niin se on virheellinen päätelmä. Nokialaiset hakeutuvat, mikäli palveluita ei ole Nokialta saatavissa, Tampereelle, koska se on luontainen työssäkäynti- ja liikkumisalue (saavutettavuus). Lainsäädäntö myös turvaa vapaan valinnan oikeuden, joten pakolla ohjaaminen ei onnistu. Mikäli palveluita ei ole Nokialta saatavissa, niin kestävätkö Tampereella sijaitsevien yksiköiden resurssit nokialaisten hakeutumista (vapaan valinnan myötä), kun samanaikaisesti Tampereen asukasluvun kasvu on kaikista voimakkainta.

Työssäkäyntipendelöintiä vielä tarkennetaan vuoden 2019 tiedoilla. Nokialta työssäkäynti suuntautui tuolloin Tampereelle 6 029 työssäkävyn osalta, mutta Sastamalaan vain 250 työssäkävyn osalta. Tampereelta työ suuntautui Nokialle 2 592 työssäkävällä, ja Sastamalasta Nokialle 440 työssäkävällä. Nokialla tapahtuvasta työssäkäynnistä lähes puolet (47,6 %) tuli Nokian ulkopuolelta tulevana pendelöintinä.

Kun otetaan huomioon mm. Nokian kaupungin väestömäärä ja sen kasvu, asukkaiden palvelutarpeet sekä juuri valmistunut moderni sosiaali- ja terveysasema, jää täysin epäselväksi miksi palveluverkkoluonnoksessa on päädytty siihen, että Nokialle ei esitetä laajan palvelun sote-asemaa.

Nokian kaupunginhallitus edellyttää, että Nokialla on vähintään laajan palvelun sote-asema.

4. Aikuissosiaalityön tarve

Suunnitelman mukaan aikuissosiaalityön palvelut keskitetään laajan palvelun sote-asemiin. Nokialla on väestörakenteesta johtuen suuri aikuissosiaalityön tarve. Monet aikuissosiaalityön asiakkaista ovat kaikista heikko-osaisimpia, ja

taloudelliset mahdollisuudet tai muut voimavarat vähäisiä hakeutua kauemmas palveluihin.

Esimerkiksi korkean sairastavuusindeksin lisäksi toimeentulotukea saavien osuus on Nokialla korkeampi kuin esim. Kangasalla, Lempäälässä, Pirkkalassa ja Ylöjärvellä. Perustoimeentulotukea saavien kotitalouksien osuus koko väestöstä oli Nokialla vuonna 2022 jopa 4,0 %, kun verrokkikunnista vastaava osuus esim. Kangasalla 2,7 %, Lempäälässä 2,9 %, Pirkkalassa 2,6 % ja Ylöjärvellä 2,5 %. Nokialla perustoimeentulotukea saavien kotitalouksien osuus koko väestöstä oli suurempaa myös kuin Sastamalassa (3,7 %) ja Valkeakoskella (3,6 %). Myös avioliitosta eronneiden osuus väestöstä on Pirkanmaan korkeimpia Nokialla. Ulkomailla syntyneiden määrä on Nokialla Pirkanmaan kunnista toiseksi suurin Tampereen jälkeen (2022).

Työikäisten sosiaalipalveluiden osalta Nokia on merkitty alueelle 3. Alueella 3 on eniten asukkaita per sosiaalityöntekijä, jopa 17 205, kun esimerkiksi alueella 1 on vain 6 383 asukasta per sosiaalityöntekijä. Todetaan, että Pirhan aluejaon mukaisesti alueella 3 on 120 434 asukasta, kun alueella 1 on 299 986 asukasta. On selvää, että kehityssuunnan tulee olla tasapuolinen ja palvelutarpeen aidosti huomioon ottava.

Nokian kaupunginhallitus edellyttää, että aikuissosiaalityön on jatkuttava Nokialla.

5. Kiirevastaanotto

Nokialle on valmistunut kesällä 2023 uusi sosiaali- ja terveysasema, jonka Nokian kaupunki toteutti uudistuksen tuomasta epävarmuudesta huolimatta, ilmeisestä tarpeesta johtuen, hyvässä yhteistyössä maankunnan sote-valmisteluorganisaation ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Uuden sosiaali- ja terveysaseman tilasuunnittelussa kiirevastaanoton tilat ja palvelut huomioitiin erityisen huolella. Sosiaali- ja terveyspalveluiden investoinneille kuntien tuli hakea sosiaali- ja terveysministeriöstä poikkeuslupa, joka hankkeelle myönnettiin. STM:n poikkeuslupapäätöksessä (ja maakunnan sote-valmisteluorganisaation poikkeuslupaa varten antamissa lausunnoissa) kiirevastaanotto hyväksyttiin yhdeksi tärkeäksi osaksi toiminnallista kokonaisuutta. Kuten aiemmin todettu, vastaanottokäyntejä Nokialla on toteutunut merkittäviä määriä ja väestö sekä palvelutarve on kasvussa. Nokialle on vasta valmistuneet uudet tilat kiirevastaanotolle.

Myös Pirhan monipalveluvaliokunta on esittänyt lausuntonaan 19.4.2023 palvelujen verkoston periaatteisiin, että koko Pirkanmaalle tarvitaan kattavat ja

riittävät kiirevastaanottopalvelut (entinen päivystys). Arkiavustaja on lisättävä ja viikonloppuisin on tärkeitä avata näitä suunnitellusti.

Nokian kaupunginhallitus edellyttää, että kiirevastaanotto on säilytettävä Nokialla.

6. Hyvinvointikeskus Nokialla

Kun Nokian kaupunki suunnitteli vanhan terveysaseman tilalle rakennettavia uusia tiloja, oli edellytyksenä silloisen lainsäädännön mukaan poikkeuslupan saaminen investoinneille STM:ltä. Nokian kaupunki ensi vaiheessa haki ja sai poikkeuslupan hyvinvointikeskuksen rakentamiselle. Tämä kokonaisuus sisälsi laajat ja integroidut terveys- ja sosiaalipalvelut samalla fyysisellä alueella. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että sosiaalipalveluille olisi saneerattu toimitilat vanhoista ala- ja yläsairaaloista. Kaupunki sai tähän STM:n poikkeuslupan. Lupaa edelsi Pirkanmaan maakunnallisen valmisteluorganisaation puoltavat lausunnot.

Myöhemmin kaupunki halusi jaksottaa investoinnin kahteen vaiheeseen, vaihe 1, mikä on juuri valmistunut, ja vaihe 2, vanhojen tilojen saneeraaminen sosiaalipalveluille. STM:n ohjauksesta vaihe 2 on kuvattu hakemuksessa, mutta sille ei haettu poikkeuslupaa, koska toteutuksen arvioitiin - aivan oikein - tapahtuvan sen jälkeen, kun uudet alueet ovat jo juridisesti muodostettuja.

Nokian kaupunginhallitus kiinnittää huomiotaan siihen, että STM:n poikkeuslupa oli myönnetty laajojen integroitujen sote-palvelujen kokonaisuudelle. Kaikissa ohjauskusteluissa tuli esille, että kaupungin hyvinvointikeskus ja sen toimintamalli on juuri lainsäädännön tavoitteiden mukainen. Hyvinvointikeskushankkeeseen tehtyjä muutoksia koskevassa Pirhan antamassa lausunnossa 28.2.2022 todettiin, että hankkeen muutokset tukevat integroitua sote-keskus konseptin mukaisia moderneja (integroitua) asiakaspalveluja.

Myös Pirhan tulevaisuus- ja strategiavaliokunta on jo edellä siteeratusta lausunnostaan korostanut palvelujen integrointia: *”Sosiaalipalvelut tulee integroida nykyistä paremmin terveyspalveluihin”*.

Nokian kaupunginhallitus kiinnittää myös huomiotaan siihen, että Nokian Pitkäniemessä sijaitsevat laajat kehitysvammahuollon palvelut. Tätä ei ole otettu palveluverkon kokonaissuunnittelussa huomioon. Kun lisäksi huomioidaan välttämätön aikuissosiaalityön ja muiden sosiaalityön palvelutarjonnan tarpeet sekä realistinen mahdollisuus toteuttaa

toimitilaratkaisut Nokialla STM:n kertaalleen jo hyväksymällä ja lainsäädännön idean mukaisella kampus – ajatuksella, on selvää, että yhdessä kaupungin kasvun kanssa Nokialle on välttämätöntä myös Pirhan näkökulmasta toteuttaa huomattavasti laajempaa sosiaali- ja terveystalouden palvelukokonaisuutta kuin nyt esitettyä.

Nokian kaupunki on sitoutunut toteuttamaan alkuperäisen integroidun suunnitelman mukaiset sosiaalityön tarpeisiin tarvittavat tilaratkaisut uuden sosiaali- ja terveysaseman välittömään läheisyyteen.

Yhteenveto ja vaatimus

Nokian kaupunginhallitus ei kaiken edellä sanotun perusteella pidä esitettyä palveluverkkoratkaisua toimivana ja katsoo, että palveluverkkoa koskevaa suunnitelmaa on korjattava. Lisäksi kaupunginhallitus vaatii, että nokialaisten sosiaali- ja terveystalouden saatavuus arvioidaan uudelleen edellä esitettyjen näkemysten mukaisiksi ja palveluverkkoa koskevaa suunnitelmaa muutetaan vastaavasti ennen kuin se viedään päätöksentekoon.

Nokialla 29.8.2023

NOKIAN KAUPUNGINHALLITUS

Eero Väättäinen

kaupunginjohtaja

eero.vaatainen@nokiankaupunki.fi

Nokian kaupunki

Harjukatu 23, 37100 NOKIA

Postiosoite: PL 2, 37101 NOKIA

Vaihde: (03) 5652 0000

www.nokiankaupunki.fi